Gonçalo Neves

Nia justifiko

Esayo pri la existo-yuro di Ido

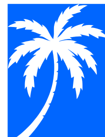

Editerio Sudo

Gonçalo Neves

NIA JUSTIFIKO

Esayo pri la existo-yuro di Ido

Editerio Sudo

Lisboa 2002

Editerio Sudo

editerio.sudo@gmail.com

ISBN 972-8551-01-0

Kar Idolinguo! bel idiomo!
Por sempre vivez tua nomo!
Pro tu bel esis la plezuro
E marveloza l'aventuro

Di tu me pulsis la limiti
Plu fore sempre, sen imiti;
por lo me serchis just efiko.
Tal esas mea justifiko.

Andreas Juste

1. Pro quo divenar Idisto?

Esperanto esas linguo tre bela, utila, duktila, laxa, fekunda ed adaptebla ad irga domeno o skopo: vera perlo linguistikal. Ido tamen superesas ol: sen perdar ulo del utileso, duktileso, laxeso, fekundeso ed adaptebleso di Esperanto, ol vinkas ca lasta pri harmonio, eufonio e beleso. Se Esperanto es perlo, Ido es koliaro ek li. Linguistike Ido arivis ube l'Esperantisti ne kurajis arivar. Kande me dicas Esperantisti, me ne vizas Zamenhof, nam l'unesma maestro di Esperanto, quale montras lua reformo-projeti di 1894[1], 1906[2] e 1907[3], inklinis facar la pazi quin Ido entraprezis inter 1907 e 1914. Se il ne facis li, to debesas a historial cirkonstanci qui ne es dissekinda hike. La titula questiono respondizesis do generale. En la chapitri sequanta ol respondizesos plu detale.

2. Quale naskis Ido

En 1900, okazione di mondal expozo en Paris, la ciencozi Léopold Leau e Louis Couturat instigis la fondo di Delegitaro por l'adopto di help-linguo internaciona[4], ed ol ya kreesis en 1901. En 1907, 310 organizuri e 1250 intelektozi deklaris sua simpatio pri l'ideo. En

---

[1] ZAMENHOF, L.L.: «Pri reformoj en Esperanto«. En: *La Esperantisto* 5. 1894: 1 (49), p. 3-5; 2 (50), p. 18-21; 4 (51), p. 49-52; 5/6 (52/53), p. 67-72. [riimp. Hildesheim, Zürich, New York 1988. Georg Olms Verlag] [ISBN 3-487-09062-7]

[2] ZAMENHOF, L.L.: «Pri neologismoj«. En: *Klopodis organizi, sed vane!* Kyôto 1980: Ludovikito. p. 386-408. (Iam kompletigota plena verkaro de L.L. Zamenhof. 7.)

[3] ZAMENHOF, L.L.: «Al la membroj de la lingva komitato«. En: *Por kaj kontraŭ reformoj!* Kyôto 1980: Ludovikito. p. 166-180. (Iam kompletigota plena verkaro de L.L. Zamenhof. 8.)

[4] *Délégation pour l'adoption d'une langue auxiliaire internationale*.

oktobro samyara kreesis la tale nomata *Komitato di la Delegitaro*, a qua apartenis 12 membri. Inter li trovesis la linguisti Hugo Schuchardt, Otto Jespersen e Jan Baudouin de Courtenay, qui expresabis favoroza opiniono pri la posibleso di linguo artifical. Esperanto reprezentesis da Emile Boirac, e pose adheris al Komitato Giuseppe Peano, autoro dil projeto *Latino sine flexione*. La konocata kemiisto Wilhelm Ostwald prezidis, dum ke Leau e Couturat esis sekretarii. Kad ulu plu apta por naracar la naskal historio di Ido kam un del membri di la Komitato? Me do transdonez la parolo a profesoro Otto Jespersen, famoza linguisto Dana[5]:

«En Junio 1907 la Delegitaro por adopto di internaciona helpolinguo segun sua statuti elektis la komitato, qua devis decidar, qua linguo artificala esas la maxim konvenanta por enduktesar en internaciona komuniki.

La konto di la vot-folii kontrolesis da la konocata Franca generalo Sebert. En oktobro di la sama yaro la tale elektita komitato kunvenis en Paris, ube eventis sume 18 kunsidi longa e fatiganta. Ne omna elektiti aparis; kelki uzabis la yuro grantita a li da la statuti sendar supleanto kom prokuraciero. La membri asistanta havis la sequanta patrala lingui: Franca, Germana, Angla, Dana, Italiana, Polona (Rusa). La sequanta cienci esis reprezentata: linguistiko, astronomio, matematiko, kemio, medicino, filozofio.

Kom honor-prezidanto elektesis la astronomo Förster de Berlin, qua tamen povis partoprenar nur poka kunsidi; kom prezidanto la kemiisto Ostwald de Leipzig (Nobel-premiizita); kom vice-prezidanti la du profesori di linguistiko, Baudouin de Courtenay de St. Petersburg e me. Kun la maxim granda zelo e

---

[5] Segun artiklo aparinta en *Progreso*, junio 1912.

persistemeso partoprenis la diskutin, ultre la jus mencionita linguisti, la sekretario profesoro Couturat de Paris, rektoro Boirac de Dijon (prezidanto di la Esperantista *Lingva Komitato*), la supleanto di ica, sro Gaston Moch (a qua on permisis partoprenar anke ta kunsidi, en qui sro Boirac ipsa povis asistar), sro P. Hugon (reprezentanto di W. T. Stead) e la matematikisto profesoro Peano de Torino. La diskuti duktesis dum preske la tota tempo en la Franca; kelkafoye tamen prof. Baudouin de Courtenay preferis parolar Germane e pokafoye sro Peano parolis en sua Latina sen flexiono. La diskuti pri *Parla* da sro Spitzer (videz sube) duktesis segun lua deziro tote en la Germana. La debati direktesis kun supera habileso da sro Ostwald, qua esis kapabla preventar tro violentoza manifesti di la pasioni, e qua per sua specala sintezo-filozofiala talento havis remarkinda kapableso sizar la principi e granda chefa vidpunti ed impedar la debati perdar su en detaleti.

Ante la kunsidi en Paris facesabis importanta laboro. Sri Couturat e Leau ja en 1903 en *Histoire de la langue universelle* donabis kritika rezumo di la sistemi di artificala lingui til lore naskinta e komplementizis ol en 1907 per *Les nouvelles langues internationales*. Ni recevis tre multa libri e broshuri pri omna maxim importanta lingui propozita, e pluse plura letri de inventinti, de defensanti e de opozanti.

La letri adresizita a la Delegitaro kom tala e ne ad individua membri di la komitato esis rezumita ed analizita da la sekretarii en pasable granda mashin-skribita broshuro, quan ni recevis un monato cirkume ante la kunveno; ta broshuro kontenis anke kritika artiklo pri la lora stando di la problemo, qua pose imprimesis sub la titulo *Conclusions du rapport*. Dum la kunveno venis anke letri, inter altri de la eminenta Angla linguisto Sweet, de Dr. Zamenhof, de la chefo di la Neutralisti Rosenberger. Tale ni havis ne-mikra

materio konsiderenda, ultre plura nepublikigita sistemi prizentita a nia exameno.

La inventinti di linguala sistemi invitesabis asistar o persone o per reprezentanto por defensar sua sistemi. Ta ofro uzesis da Dr. Nicolas (*Spokil*), sro Spitzer (*Parla*) e sro Bollack (*La Langue bleue*); pluse, Dr. Zamenhof igis su reprezentesar da sro de Beaufront, qua dum multa yari propagadis Esperanto; e quaze kom reprezentanto di *Neutral* venis sro Monseur, profesoro di komparanta linguistiko en Bruxelles; tamen ilua pledo havis la karaktero min di pozitiva defenso por *Neutral* kam di zeloza ed experta acentizo di la feblaji di Esperanto. De ta diskuti kun exteri du epizodi meritas aparta menciono: Dr. Nicolas emfazis kom avantajo di sua sistemo fondita sur aprioria principi, ke ol esas konstruktita segun solida studio di la legi di mnemoniko e konseque esas aparte facile memorebla. Tamen il preske ofensesis kande me volis komencar examenar il pri lua propra vortolibro, e tale aparis ke il ne povis memorar la vorti quin il ipsa facabis. Sro Bollack prizentis en tre eloquenta diskurso sua *Langue bleue*, por la propagado di qua il sakrifikis tre multa pekunio; il finis per deklaro ke mem se il deziras (quale on komprenas) ke lua linguo adoptesez, il tamen volas aceptar la verdikto di la experta komitato, se ol rezultos altramaniere: ca promison il loyale tenis per esar nun eminenta membro di la Ido-organizuro en Paris.

Dum la diskuti on balde vidis, ke ne mem un membro di la komitato esas pronta aceptar linguo di la aprioria tipo kontenanta arbitrie selektita vorti, ma ke omni favoras la maxim ampla uzo di la elementi ja internaciona di la naturala lingui. La elekto do restriktesis a lingui de la grupo, di qua la maxim bone konocata reprezentanti esas Esperanto, *Neutral*, *Novilatin* ed *Universal*, qui povas ye multa relati konsideresar kom varianti di la sama linguala tipo. Aparte la du unesma, kom la maxim bone parlaborita e

parpensita lingui, fine ludis chef-rolo en la debato, e la avantaji di singla esis komparata kun le altra. Ye favoro di *Neutral* esis la naturala alfabeto sen cirkonflexizita literi, quin Esperanto sola ek la preske cent artificala lingui audacis ofrar a la mondo, pluse la plu naturala selekto di vorti en multa kazi, aparte en la pronomi, ube on forte kritikis la aprioria, tote artificala sistemacho di Esperanto. Ye altra latero en Esperanto plu multo facesis por preventar dusenci; la ofte kruda e ne gracioza vorto-formi di *Neutral* evitesis, e per uzar omnaloke diferanta finali en la diferanta vorto-klasi on atingis, ke irgu qua unfoye lernis ta facila sistemo povas rapide e sekure orientizar su en la frazi, tale ke klara kompreno rezultas; samtempe la multa fina vokali produktas eufonio e plufaciligas la pronunco ad omna multa nacioni, di qui la lingui uzas nur rare konsonanti en la fino di vorti.

Tre detale diskutesis la principi pri internacioneso di la vorto-selekto, pri formaco di vorti (derivado) e pri unsenceso. Pri la unesma on aprobis la ideo quan me propozis en Tilskueren, 1905, ke la internacioneso ne devas mezuresar segun la nombro di lingui en qui la vorto trovesas, ma segun la nombro di homi qui per sua hemala linguo konocas ol. La diskuto pri vorto-formaco okupis su aparte pri la diserturo quan sro Couturat publikigis recente, *Etude sur la dérivation en Esperanto*; olua principi defensesis vinkoze da sro Couturat kontre sro Boirac, qua asertis la supereso di la principo di Zamenhof.

Dum la lasta kunsidi la centro di la diskuti esis la anonima Ido-projeto, qua prizentesis da sro Couturat vice la autoro; nulu ek la membri di la komitato savis altra kozo pri la autoro kam la negativa, ke ol debesas nek a Couturat, nek a Leau, nek ad ula membro di la komitato ipsa. Ol esis speco di Esperanto, en qua egardesis la objecioni quin de multa lateri on ja antee facabis a la linguo di Zamenhof e tale ol montris ye

plura punti la dezirita mezo inter Esperanto e *Neutral*. Per la detala exameno di ta projeto on tamen ne aprobis ol en omna partikularaji, nek koncerne la gramatiko nek koncerne la selekto di vorti; e ta linguo (nultempe publikigita) konseque en multa punti diferas de ta qua nun konocesas sub la nomo di Ido. (Ca fakto esas memorinda, pro ke multa objecioni direktita kontre la granda chanjemeso di la linguo di la Delegitaro fondesas sur la difero inter la projeto e la fina linguo, quankam evidente ne esas yusta tale enduktar nultempe publikigita klado aden la debato).

Pro ke on vidis ke esas neposibla pardiskutar e decidar omna mikra detali sen-nombra, on unionis su pri elekto di plu mikra subkomitato por ta laboro, e pos to on adoptis unanime (do anke kun la voti di la Esperantisti) la sequanta deklaro: "Nula ek la existanta lingui povas aceptesar bloke e sen chanji. Ma la Komitato decidas principe adoptar Esperanto pro olua relativa perfekteso e pro la ampla e multaspeca uzo qua ja facesis di ol, ma sub rezervo di plura chanji exekutenda da la *Commission permanente* (la supre mencionita subkomitato) en la sinso indikata per la fino di raporto da la sekretarii e per la Ido-projeto, e se posibla akordante kun la linguala komitato Esperantista."

Pro egardo a la kunlaboro kun la Esperantista komitato on decidis ke ca verdikto provizore ne publikigesez. De kompetenta latero on donabis a ni bona espero, ke la *Lingva Komitato* facile povos konkordar kun ni pri omno esenca, e ni disiris ye la 24 oktobro fidema ke balde sucesos uniono di omna amiki di la mondolinguala ideo cirkum la reformita Esperanto.

Ma balde apareskis ke existas en la Esperantista mondo elementi tre enemika kontre ca kunlaboro. Dr. Zamenhof, qua plurfoye deklarabis ke il submisos su, se kompetenta ciencala komitato chanjos ilua linguo "*til nerikonocebleso*" – Dr. Zamenhof, qua ipsa en 1894

propozabis extreme radikala chanji en Esperanto (de qua chanji plura konkordas kun ti quin ni exekutis) – qua dufoye tam tarde kam en 1906 propozis reformi qui ne publikigesis da la Esperantisti (inter oli me mencionas *-e* vice *-aŭ;* evito di la plurala finalo *-j: bonâ patrô* vice *bonaj patroj; kom* vice *kiel*; *Anglio* vice *Anglujo*, *breva* vice *mallonga*, *men* vice *malpli; sob* vice *malsupren*) – Dr. Zamenhof, qua mem pos la klozo di nia kunsidi sendabis a ni kelka reform-propozeti en sua linguo – ta sama Dr. Zamenhof nun subite, en januaro 1908, ruptis omna diskuto kun ni, deklaris ke la Delegitaro tote "*ne existas*" por il, e pos ta tempo il sustenas la rigida nechanjita Esperanto sen eskartar ula ek la defekti quin praktikisti e teoriisti konkorde demonstrabis.

La precipua Esperanto-revui kombatis la nova linguo parte per sistemoza silenco pri olua reala naturo, evitante diskuti pri la reala (linguistikala) questioni, parte per serio de personala ataki. (La *Dana Esperanto-Revuo* longe esis honorinda ecepto de ca ataki.)

La personala ataki koncentris su aparte cirkum sro L. de Beaufront, precipue pos ke on saveskis ke il esas la autoro di la anonima Ido-projeto samtempe kam il reprezentis Dr. Zamenhof avan la komitato. Hike me intencas nek defensar nek kondamnar la etikala latero di lua konduto; por me quale por la cetera membri di la Komitato la pure objektala questiono pri la necesa qualesi di la adoptenda linguo sempre esis sole decidigiva; e nia finala rezulto absolute ne povus divenar altra, mem se ipsa Dr. Zamenhof asistabus persone avan ni. Ni omni konocis tre bone Esperanto, qua cetere esis forte reprezentata en nia kunsidi, inter altri da rektoro Boirac; ula partisaneso kontre Esperanto ne povas alegesar. Regretinde nula stenografisto asistis por skribar omna nia diskuti en Paris; se existabus oficala stenografala raporto, lore, segun mea ferma konvinkeso, la vasta plumulto de la

ataki e kontre de Beaufront e kontre la tota Komitato forfalabus fiaskatre e sen efekto. Lore on vidabus ke nulo en nia diskuti bezonas timar publikeso, ma ke oli esis serioza, solida, objektala diskuti inter kompetenti, qui havis nula altra skopo kam konocesko di la vereso. Fortunoze anke la granda majoritato di la komitatani stacis alte super omnaspeca suspekto.

On dicis tre ofte, ke ni nur darfis selektar inter la ja existanta sistemi, ma ke ni transiris nia kompetenteso exekutante o propozante chanji en un ek oli; ma a to on povas respondar: nia yuro facar to agnoskesis nedirete da Dr. Zamenhof, kande il insiste pregis ni ne facar grava chanji en Esperanto, e direte da la adheranti di *Neutral* e di altra sistemi. Nulu kontestabus nia yuro adoptar *Neutral* kun rezervo di multa chanji, per qui ta linguo proximigesus ad Esperanto – e la fina rezultajo esabus tote la sama kam la nun existanta linguo. Se ni preferis mencionar precize Esperanto kom la fundamento, qua adoptesis en chanjenda formo, to facesis pro egardo a la Esperantisti kun gratitudo pro lia importanta laboro por igar la ideo ipsa di mondo-linguo konocata e populara, e ne pro irga altra kauzo.

Pos la rupto on laboris zeloze por perfektigar la vortolibri e la gramatiko; oli publikigesis en printempo 1908, la unesmi kun prefaco da me, qua rezumis la teoriala fundamento di la linguo. En ol me formulizis unesmafoye la principo qua pose ofte citesis kun aprobo: "*La maxim bona internaciona linguo helpanta esas ta, qua en omna punti ofras la maxim granda facileso a la maxim granda nombro de homi.*"

Preske samtempe segun propozo da Ostwald e kun programo aprobita da il e da altra membri di la komitato fondesis la revuo *Progreso*. En ol on diskutis libere e de multa vidpunti la principi e detali di nia linguo; e balde aparis ke to, kontre quo la maxim multa kritikanti de multa landi maxime objecionis, esis vorti e formi di Esperanto, quin ni lasis durar, kelkafoye

kontre nia propra principi. Pos ke *Uniono di la amiki di linguo internaciona* formacesis, la membri di ol elektis Akademio por decidar pri la linguala questioni diskutita en *Progreso*, e ta akademio dum la yari pasinta plubonigis multa punti di la linguo, tale ke nun tre mikra laboro restas, se on abstraktas de selekto di vorti por tote specala o teknikala nocioni. Multa Idisti de multa landi helpis rezultigar linguo qua en preske omna relati esas vere ecelanta; inter la maxim serioza e laborema kunlaboreri me volas mencionar nia nefatigebla sekretario e redaktero L. Couturat en Paris, Paul de Jankó en Konstantinoplo e Birger Jönsson en København. Esas tre grava emfazar ke la nuna linguo Ido ne esas laboruro da un individuo, ma rezumo di la esforci di multa yari e da multa homi por produktar linguo tam facila, klara e richa kam posible – linguo quan e ciencisti e praktikisti povas fidoze rekomendar a la maxim ampla uzo en omna internaciona relati.»

E tale finas la naraco da Jespersen. Pri la nasko-dolori di Ido skribis multa autori de diferanta vidpunti[6]:

---

[6] Pri ca temo Jespersen ofras plusa detali e reflekti en sua longa artiklo *Men Labore por un International Lingue - 1. Ante li mondemilite* (en *Novial*), qua es konsultebla che:

www.geocities.com/Athens/Forum/5037/menlab.html

Tre importanta es anke l'artiklo da prof. Léopold LEAU *La vereso pri la delegitaro en 1907* (*Progreso*, Vol. X, No. 96 (4), Agosto 1933), lektebla che:

www.geocities.com/Athens/Forum/5037/truth.html

Altra importanta fonti por konoceskar l'eventi es:

JUSTE, Andreas: «Louis Couturat, sive: La meza voyo». En: *Idala foliumi*. Bellinzona 1998: Editerio Hans Dubois. p. 5-20. [ISBN 88-87282-00-5]

JUSTE, Andreas: «Louis de Beaufront, sive: La stabileso». En: *Idala foliumi*. Bellinzona 1998: Editerio Hans Dubois. p. 21-36. [ISBN 88-87282-00-5]

BEAUFRONT, Louis de: *Doktoro Louis Couturat (1868-1914)*. Frankfurt/Main 1923: Universitätsdruckerei Werner und Winter. p. 7-16.

Anke Henry Jacob skribis en 1947 interesanta artiklo pri la nasko di Ido, olquan on povas lektar che:

www.geocities.com/Athens/Forum/5037/PALih.html

paginedi e paginedi de naraci qui ankore vartas kolaciono ed analizo objektal. La plumin modulacas lore flegmo e takto, lore pasiono ed ardoro. Fakti ed eventi kolizionas kun revi e kimeri. En la sama komedio pleas fanatiki e lucidi, prozeliti e cirkonspekti, di qui la roli freque kambiesas. La dicerno es penoza, ed omna reflekti afrontas plura nuanci ed ombri. Quale judikar la fina kolorito? Ube la vereso?

Pos la historial minucii, yen ke venas la foyo di mea personal regardo pri plura aspekti di la du kuza lingui: Ido ed Esperanto.

Altra versionon (ka fidinda?) ofras la Kanadano Beauchemin:

BEAUCHEMIN, A.P.: «Esperanto od Ido?». En: *Progreso* 10. 1933: 93 (1), p. 13-18.

Tre interesanta (quankam Esperantiste subjektala) vidpunto, same kam tradukita peci de importanta Franca-lingua korespondo inter Michaux, Beaufront, Couturat e Lemaire, es lektebla che:

WARINGHIEN, Gaston: «Kulisaj manovroj». En: *1887 kaj la sekvo*. Antwerpen 1990 (2ema ed.): Flandra Esperanto-Ligo. p. 149-164. [ISBN 90-71205-33-9]

En fonto ja citita [ZAMENHOF, L.L.: *Por kaj kontraŭ reformoj!* Kyôto 1980: Ludovikito. 381 p. (Iam kompletigota plena verkaro de L.L. Zamenhof. 8.)] aparas nekareebla texti di longa e detaloza letraro inter Zamenhof e la lora aktori dil tragediala Ido-nasko: Couturat (p. 17-22, 25-27, 76, 101-103, 113, 212-213, 236), Ostwald (p. 122-127, 142-143, 160-161, 189-190, 199, 202-203), Beaufront (p. 337-338), Lemaire (p. 96-101, 243-248), Moch (p. 110-112), Boirac (p. 115-117, 140-141), Michaux (p. 29-30, 142, 230-233, 257, 260-261, 264-268, 276-277), Cart (p. 109, 184-185, 200, 303-306), Bourlet (p. 250, 280, 286-287) e precipue Sebert (p. 70-72, 107-109, 113-115, 117-121, 127-130, 135-137, 138-140, 144-148, 150, 152-159, 183, 185-189, 190, 195-199, 200-202, 209-211, 215-216, 233-235, 237-243, 257-260, 262, 277, 299-303, 323-324, 340, 344). Lektinda es anke lua koncernanta artiklo (p. 251-254) e cirkuleri (p. 130, 135, 148-150, 161-165, 203-208, 277-280).

3. Precipua avantaji di Ido super Esperanto

3.1. Alfabeto

La chapelizita konsonanti entravas Esperanto ja de la yaro 1887, kande komencis lua difuzeso tra la mondo. Li sempre produktis protesti e reprochi, mem da lua membri maxim fervoroza. Propozi por eliminar la supersignizita literi aparis unesmafoye en la frua revuo *La Esperantisto* (1889-1895) e nultempe cesis obsedar la menti dil propageri e skripteri Esperantista. Zamenhof ipsa degnis konfesar, ja du yari pos la linguo-nasko, ke la signizita literi «havas formo tre desoportuna»[7], e kelka yari pose, en letro adresizita a Emile Javal (24-IX-1905)[8], il asertis explicite ke «existas formi o vorti qui prizentas fakta e sendubita desoportunajo, exemple: a) la supersignizita literi en l'alfabeto[9]» Pluse, en omna tri reform-projeti supere mencionita il abolisis la supersigni.

La voco di nekontenti pri la chapeloza alfabeto ne tacis til la nuna epoko. Existas hodie plura projeti por deschapelizar l'alfabeto di Esperanto, e la maxim aktiva asociuro taskopa (TRENHA)[10] havas kom chefo la Franco André Albault, exprezidero... dil Esperanto-Akademio.

La *komputorizo dil redakterii ne solvis la problemo, mem igis ol plu evidenta, e l'arivo da *Internet* shokive

---

[7] ZAMENHOF, L.L. «Respondoj al la amikoj». En: *La Esperantisto* 1. 1889: 2 (2), p. 15. [riimp. Hildesheim, Zürich, New York 1988. Georg Olms Verlag] [ISBN 3-487-09062-7]

[8] ZAMENHOF, L.L.: «05-135 – Letero al Javal». En: *Klopodis organizi, sed vane!* Kyôto 1980: Ludovikito. p. 178. (Iam kompletigota plena verkaro de L.L. Zamenhof. 7.)

[9] ZAMENHOF, L.L.: «05-135 – Letero al Javal». En: *Klopodis organizi, sed vane!* Kyôto 1980: Ludovikito. p. 178. (Iam kompletigota plena verkaro de L.L. Zamenhof. 7.)

[10] www.mairie-lagaude.fr/associations/trenha

montris al mondo ke l'alfabeto di Esperanto aspektas kaose, nam on uzas plura diverganta surogati por reprezentar la supersigni sur la telo-pagini[11]. La kolmo di ridindeso atingesas kande on prizentas la sama pagino en tri versioni: *Latin-3*, *Unicode* e *x*-surogato! E por lektar la du unesma on mustas deskargar specal liter-tipi aden sua *komputoro...

Ido facile e glate solvas la problemo, prizentante alfabeto tre oportunigita e sen supersigni, do uzebla en irga skribmashino o *komputoro tra la tota mondo. To ya esas la vera universaleso!

3.2. Pronunco

Ido es plu facile pronuncebla kam Esperanto. Ol ne nur eliminis la desfacila[12] sono ***ĥ*** (qua divenas sempre plu rara en Esperanto), ma anke reduktis la du soni ***ĵ*** e ***ĝ*** (quin kelka populi dicernas desfacile) a nur un, e precipue alejis multa konsonant-karamboli qui inkombras Esperanto. Desaparis la grupi sequanta:

gv: linguo, pinguino, langoro
kc: acelerar, acidento, aciono, acipitro, auciono, kocinelo, konjunciono, ocidento
kn[13]: kenelo (= *knelo*)**,** puero (= *knabo*), petrisar (= *knedi*)
kv: aquo, querko, quieta, tranquila

---

[11] Exemple por reprezentar la vorto *ŝanĝiĝema* (= chanjema) trovesas adminime kin (!) moyeni: *sxangxigxema* (la maxim ofte uzata), *shanghighema*, *s^ang^ig^ema*, *^san^gi^gema*, *s'ang'ig'ema*. Segun propozo da TRENHA adjuntesas nun nova varianto: *shanjijema*. E forsan ne ja haltis la menti imaginema dil Esperantisti...

[12] En letro ja citita [ZAMENHOF, L.L.: «05-135 – Letero al Javal«. En: *Klopodis organizi, sed vane!* Kyôto 1980: Ludovikito. p. 178. (Iam kompletigota plena verkaro de L.L. Zamenhof. 7.)] Zamenhof judikas ol kom «desoportuna».

[13] Advere **kn** restas nur en vorti teknikala: *akneo*, *araknoido*, *ikneumono*, *knaucio*, *knikar*, *knuto*.

lpt: skultar
nkt: adyunto, akupunturo, konjunturo, punto (= *punkto*)[14], santa
sc: abceso, ceptro, cienco, konciar, koncienco, obcena, ocitar (= *oscedi*), savar (= scii), skurelo (= *sciuro*)
sv: persuadar, matida (= *svaga*)
ŝk: eskupar (= *ŝkopi*), eskoto (= *ŝkoto*)
ŝl: slamo (= *ŝlimo*), klefo (= *ŝlosilo*)
ŝm: indutar (= *ŝmiri*)
ŝn: kordo (= *ŝnuro*)
ŝp: sparar, spado (= *ŝpato*)
ŝpr: spricar (= *ŝpruci*), sproso
ŝr: armoro (= *ŝranko*), skrubo (*ŝraŭbo*)
ŝt: kastano, pasturar (= *paŝti*), posto, stono
ŝtr: kalzo (= *ŝtrumpo*)
ŝv: bufar (= *ŝveli*), flugetar (= *ŝvebi*), sudoro (= *ŝvito*)

3.3. Modulaco

Esperanto, havante nur vorti *paroxitona, ofras modulaco plu monotona e tedanta kam Ido, qua es dotita anke per vorti *oxitona (omna infinitivi[15]) e vorti *proparoxitona (ex. *f**o**lio, fam**i**lio, v**e**rtuo, l**i**nguo*).

3.4. Derivado

La derivado es plu logikal e facila en Ido. Esperanto ya prizentas mixita kazi, ecepti ed inkombrili. Yen kelka exempli pri desfacila nelogikalaji en Esperanto:

Del adjektivo *aperta* on devus formacar la verbo *apertigi* vice la transitiva *aperti.* En Ido on regule

---

[14] L'Esperantala *punto* es *dentelo* en Ido.
[15] Ed anke kelka homo-nomi e land-nomi konservanta l'acento internaciona: *Ra**u**l, Dani**e**l, Gabri**e**l, Portug**a**l, Per**u**, Ir**a**n,* edc.

formacas l’adjektivo *apertita* del transitiva verbo *apertar*.

Del transitiva verbo *korekti* on devus formacar l’adjektivo *korektita* vice *korekta*. En Ido on regule formacas la verbo *korektigar* del adjektivo *korekta*.

Del transitiva verbo *fiksi* on devus formacar l’adjektivo *fiksita* vice *fiksa*. En Ido on regule formacas la verbo *fixigar* del adjektivo *fixa*.

La sufixo *-ad-* expresas ago iterata en la derivaji *skribado*, *instruado*, ma en la vorti *martelado*, *kronado*, *brosado* ol kelkafoye indikas ago ne nur iterata, ma anke unfoya e mem quika od instantala. Ido evitas tala nelogikozaji uzante la sufixi **-***iz***-** o **-***ag***-**: de *krono* ol regule formacas *kronizar*, *kronizo*, *kronizado*; de *martelo*: *martelagar*, *martelago*, *martelagado*; de *brosar*: *brosilo*, *broso*, *brosado*.

3.5. Akuzativo

L’obliganta akuzativo di Esperanto es ne nur kauzo di multa erori e heziti, ma anke origino di leda frazi inkombrita da akumuleso di le **n**. On remarkez exemple la sequanta frazo:

*Mi aĉetis malmultaj**n** libroj**n** poeziaj**n** kaj multaj**n** aliaj**n** verkoj**n** didaktikaj**n.***

Komparez kun la equivalanta frazo en Ido:

Me kompris poka libri poezial e multa altra verki didaktikal.

Yen altra:

*Donu al mi ĉiuj**n** tiuj**n** malgrandaj**n** ujoj**n** kaj ingoj**n**!*

En Ido to sonas tale:

Donez a me ta omna mikra recipienti e gaini!

Kande me parolas pri "erori e heziti", me ne vizas nur komencanti. Multa bona autori e Zamenhof ipsa longe hezitis pri la uzo di akuzativo, exemple pos la prepozicioni *anstataŭ*, *ĝis*, *kontraŭ*, *po*, *tra*, *trans*.

3.6. Rimifo

En Esperanto apene existas rimi inter vorti ne-samkategoria, ultre la klasika exemplo da Auld (*ili / jubili*). La kauzo di to es la strukturo ipsa di Esperanto, di qua la dezinenci montras la kategorio dil vorti. Ido havas simila strukturo, ma lua eliziono di adjektivi e di verbal prezento (permisata en prozo e poezio) e mem di substantivi ed adverbi (aceptebla kom licenco poezial) e lua *oxitonal acentizo di infinitivi dotas ol per rimi tote neposibla en Esperanto, ofrante variemeso tre plezanta. Yen kelka exempli pri verki dal Belga poeto Andreas Juste (1918-1998), la precipua Ido-skriptero, en qui on povas juar rimifo inter verbi ed adjektivi:

Malgre mori tre divers
Tamen ofte li konvers,
Quankam nule analog
Li jentile dialog[16]*.*

De ibe lor vetero klar
Ofte me povas admirar

---

[16] JUSTE, Andreas: «Ventoflago». En: *La fabli dil olda korvo*. /Zürich/ 1973: /edit. dal autoro e da damzelo Bosshard/. p. 3.

La pitoreska peizajo
Di bel e fertila planajo[17]

Hike on povas delektesar da samautora rimifo inter verbo e substantivo:

Ni vartis, e Hano pro grava katar
Dum tota semano ne povis kantar![18]

Ca eliziono es tre oportuna e povas mem egaligar adjektivo (*ordinar-a*) ad infinitivo altraradika (*ordin-ar*), quo konstitucas vera delicio por poeto sempe bezonanta fresha rimi. Yen tal exemplo da Juste:

Ya kand on havas la librari
E, kompreneble, multa yari,
Tasko divenas ordinar:
On bezonas nur ordinar![19]

L'obliganta akuzativo en Esperanto anke diminutas la disponebleso di rimi, nam vorto en akuzativo ne povas rimifar kun altra en nominativo. Exemple l'akuzativo impedas rimifo en la versi:

Mi vidis la kornikojn,
Ni estas du amikoj

Kontre ke en Ido la sama versi rimifas tote senprobleme:

---

17 JUSTE, Andreas: «La dici dil olda korvo». En: *La fabli dil olda korvo*. /Zürich/ 1973: /edit. dal autoro e da damzelo Bosshard/. p. 30.

18 JUSTE, Andreas: «La hano e la leono». En: *La fabli dil olda korvo*. /Zürich/ 1973: /edit. dal autoro e da damzelo Bosshard/. p. 11.

19 JUSTE, Andreas: «Seriozaji». En: *Vitra perli. Originale kompozit en Idolinguo*. /Gilly 1978: Autoro/. p. 39.

Me vidis la korniki,
Ni esas du amiki.

Evidente poezio ne konsistas nur ek rimi. Tamen kelki del altra avantaji di Ido (manko di akuzativo obliganta, manko di pluraligo di adjektivi[20], eliziono plu ampla e plu frequa) igas la linguo plu lejera, plu ajila e plu laxa – do plu apta por poezio – kam Esperanto.

3.7. Vortaro

La vortaro di Ido es plu richa, nuancoza e preciza kam la vortaro di Esperanto. Vice predikar pri la temo, me donos kelka exempli (tote ne exhaustiva!) di nocioni por qui Esperanto estalas vorto longa, plumpa o nepreciza, kontre ke Ido ofras vorto apta, preciza e klara:

aliproprigi (= alienar)
bril-oraĵo (= flitro)
brul-ligno (= lenio)
ĉirkaŭfermi (= cernar)
deturn-atako (= diversiono)
devontigi (= obligar)
duonsvenigi (= aturdar)
ekbruligi[21] (= acendar)
elaĉet-mono (= ransono)
elrosti (= torefaktar)
endentigi (= ingranar)

---

[20] Altra desoportunajo en Esperanto, quale agnoskis Zamenhof ipsa en letro ja citita (ZAMENHOF, L.L.: «05-135 – Letero al Javal». En: *Klopodis organizi, sed vane!* Kyôto 1980: Ludovikito. p. 178. (Iam kompletigota plena verkaro de L.L. Zamenhof. 7.)

[21] Certena skripteri uzas la tre oportuna vorto *ĉendi*, ma la generala publiko tote ne konocas ol...

endos-ricevinto (= indosario)
golfeto (= bayo)
juĝ-afero (= litijo)
kadro-rosti (= grilar[22])
kol-pendaĵo (= kropumo)
konfes-prenanto (= konfesario)
krur-falĉo (= gambito)
legac-ricevinto (= legacario)
logaĵo (= esko)
maĉ-stomako (= gizardo)
malmateriigi (= spiritaligar)
malpligrandiĝi (= diminutar)
malsupreniri[23] (= decensar)
man-apogilo (= pasamano)
natura justeco (= equitato)
neplenaĝulo (= minoro)
pan-molo (= krumo)
plekto-barilo (= greto)
plimildigi (= temperar)
senelirigi (= akular)
seniluziigi[24] (= deceptar)
senpezigi (= alejar)
senposedigi (= expropriar)
sensovaĝigi (= amansar)
ŝtupar-placeto (= fluro)
turn-rostilo (= spiso)
vat-bastoneto (= +swobo)

Pluse, Esperanto indijas equivalanto di ne-poka Ido-vorti (exemple: *afecionar*, *amorar*, *disparata*, *docila*, *enumerar*, *equitato*, *eskamotar*, *forfeto*, *frigorizar*, *inkulkar, konivenco*, *konjurar*, *konkupicenco*, *konsputar*,

[22] L'Esperantala *grilo* es *grilio* en Ido.
[23] Fortunoze certena skripteri ja uzas la plu lejera verbo *descendi*.
[24] Existas anke la vorto *desaponti*, multe plu oportuna e klara, ma la publiko anatemas ol kom neologismo repugnanta...

kontravencar, *kraso*, *meleo*, *peloto*, *rekoliar*, *rekalkar, rekortar*, *resortisar*, *reversionar*, *reza*, *rinsar*, *risolar*, *skarmuchar*, *skeno, slingo*, *subterfujo*, *temporisar*), e do on mustas rekursar ad expresuri kilometroze deskriptiva por suplear li (exemple: *laboro aljuĝita laŭ antaŭfiksita prezo* vice l'Idala *forfeto*).

3.8. La tabel-vorti

En la vortaro, specal mencionon meritas la tale nomizita tabel-vorti di Esperanto (*kiu*, *ĉiu*, *iu*, *neniu*, *kiam*, *ĉiam*, *iam*, *neniam* ed omna ceteri). Pri ca tabelo on mustas agnoskar ke ol es vera maestro-verko di injenior-arto: la vorti es tre facile merkebla, pro ke li automate formacesas segun konstanta e logikoza regulo. Pluse la tabelo es tre praktikal e nuancoza, ofrante oportuna vorteti tre kurta e klara, de qui kelki apene havas equivalanto en altra lingui (exemple: *ĉiom*, *ĉia*). Tamen...

Esas tubero en la afero. Omna tabel-vorti acentizesas sur la sama vokalo (**i**). Or on savas ke l'acentizita vokalo es la maxim bone dicernebla, precipue kande on parolas rapide e kande koncernesas vorti tre kurta, qui ta-kauze apene havas altra distingivi. Multi de ta tabel-vorti es desfacile dicernebla dum la parolo, precipue: *kial*, *kiel*, *kiam*, *kiom*, *tial*, *tiel*. Dum 14-yara praktikado di Esperanto me konstatis itere ed itere ke *kial* (= pro quo) e *kiel* (= quale), di qua la dicerno es tre importanta por justa kompreno di lo dicita, ofte produktas halti e heziti dum konversar ed igas questionar *«ĉu vi diris* ***kiel*** *aŭ* ***kial****?»* (= «ka vu dicis *kiel* o *kial*?»), quo ne es lo maxim dezirinda en linguo qua pretendas universaleso.

Pluse la tabel-vorti ofras nul variemeso. Pro l'importanta rolo quan li pleas, li ofte akumulesas en simpla frazeto, ube, pro esar tro simila l'uni a l'altri, li donas impreso di tedanta turn-orgeno. Ido eliminas ca problemi pro havar equivalanta vorti plu variema e dicernebla. On komparez exemple:

tiuj, kiuj volas (= ti qui volas)
ĉiuj, kiuj havas (= omni qui havas)
ĉiam, kiam okazos (= sempre kande eventos)
neniuj, kiuj scias (= nuli qui savas)

Omnon supere dicita konfirmas nulu altra kam... l'autoro ipsa di Esperanto, du yari ante la nasko di Ido[25]: «existas altra formi o vorti qui prizentas fakta e sendubita desoportunajo, exemple: d) la tabelo dil pronomi-adverbi, qui pro sua tro ofta ed omnapaza uzado en la parolado mustas esar monosilaba e perfekte bonsona (l'abrevio di ta vorti adportus al linguo grandega ekonomio ed eleganteso, kontre ke la konstante repetata **kiu**, **tiu ĉi** es tre desoportuna (precipue por versiferi) e desagreabla)»

4. Desavantaji di Ido relate Esperanto

Lektinte lo supera, on forsan questionos kad Ido ne prizentas anke desavantaji kompare kun Esperanto. Kolacioninte la precipua punti di Ido kun le Esperantala, me dicez ke l'unika kozi di qui me tempope sentas la manko en Ido esas la du sequanta:

4.1. Manko di autonomeso di afixi

En Ido on ne darfas uzar afixi kom vorti autonoma, quale en Esperanto (*aĵo*, *ulo*, *ano*, *eco*, *ejo*), ecepte la sufixo *-ig-*, qua es aplikebla kom verbo kauzal, quale en Esperanto:

---

[25] ZAMENHOF, L.L.: «05-135 – Letero al Javal». En: *Klopodis organizi, sed vane!* Kyôto 1980: Ludovikito. p. 178. (Iam kompletigota plena verkaro de L.L. Zamenhof. 7.)

El igis l'infanto manjar la supo

Por dicar *aĵo* Ido posedas la tre oportuna vorto *kozo*, ma ol indijas exemple vorto kun senco tam laxa ed ampla kam *eyo*. Ca lasta povas expresar omnaspeca loko, plaso o situo: ol es tre generala e vasta, e mem kelke matida, ma ta-kauze anke oportuna ed utila en certena kuntexti, kande on ne volas o ne povas precizigar od esar detaloza. La sama rezono es valida pri *ulo*, *ilo*, *aro*, *ero* e preske omna tal autonomi.

4.2. Manko di direta verbigo

En Ido on ne darfas direte verbigar substantivi. Exemple del substantivo *birdo* on darfas en Esperanto formacar la verbo *birdi*, kontre ke del equivalanta substantivo en Ido (*ucelo*) on ne es yurizita nemediate forjar la verbo *ucelar;* vice to, on mustas interpozar la sufixo *-es-* e dicar: *ucelesar*.

La manko di direta verbigo es tre oportuna de vidpunto gramatikal, evitante ambiguaji ed absurdaji, ma ol kelke restriktas la petuloza mento di poeti, qui ya sempre serchas vorti matida e nebulatra, por ekvokar original imaji e stimular l'imagino dil lekteri.

Ta du desavantajin me tamen tendencas obliviar pro la plu granda eufonio ed oportuneso di Ido.

5. Refuto di ofta objecioni da Esperantisti kontre Ido

5.1. *«Ido es tro Francatra»*

Esas ya vera l'aserto ke Ido equivalas Esperanto plu-Romanaligita, se l'aserto koncernas nur la vortaro di la linguo. Se parolesas pri lua sintaxo o lua vortifo, Ido esas tam Romanala kam Esperanto. Relate la vortaro,

Ido aspektas ya kelke plu Romanala (advere kelke plu Francatra) kam Esperanto, quale montras ica exempli:

bedaŭri (Germana) = regretar
birdo (Angla) = ucelo
brogi (Germana) = eskaldar
celo (Germana) = skopo
ĉu (Polona) = ka
dungi (Germana) = employar
edzo (polemikal etimologio!) = spozo
fajli (Germanala) = limar
fiki (Germana) = *futuar
forgesi (Germanala) = obliviar
fraŭlino (Germana) = damzelo
kaj (Greka) = e
kelnero (Germana) = garsono
klopodi (Slava) = esforcar
knabo (Germana) = puero
laŭ (Germana) = segun
logi (Germana) = atraktar
mono (Angla) = pekunio
nepre (Rusa) = infalible
piĉo (Slava) = *kunio
pilko (Polona) = balono
pugo (Greka) = kulo
puŝi (Angla) = pulsar
rado (Germana) = roto
rando (Germana) = bordo
ŝafo (Germana) = mutono
ŝati (Germana) = prizar
ŝerci (Germana) = jokar
ŝipo (Germanala) = navo
ŝranko (Germana) = armoro
ŝtupo (Germana) = grado
stumbli (Angla) = butar
tago (Germana) = dio
telero (Germana) = plado

Omna Ido-vorti del supera (ne-exhaustiva) listo derivesas del Latina o Franca, ecepte *ka*, qua venas del Sanskrita linguo, e *skopo*, di qua la fonto es Italiana.

Quale on povas konstatar, la romanaligo dil Ido-vortaro aspektas ya quale vera desgermanizo. Ofte on opinionas ke la Germana es nek facila nek belsona. On do povas nur joyar ke la kreinti di Ido multe esforcis plubeligar la linguo ca-maniere. Komparo di exemple l'Esperantala *ŝranko* kun la Idal *armoro* certe justifikos ca vidpunto.

Tamen ta desromanaligo di Ido ne iris til extremi netolerebla. En Ido adoptesis anke multa vorti neromanala qui ne existis en Esperanto. Kelki de ta vorti remplasis equivalanta Romanalaji di Esperanto; altri adjuntis bezonata nuanci. Yen exempli:

an (Germana) = *ĉe*
bitra (Germanala) = *amara*
buxo (Angla) = *skatolo*
chipa (Angla) = *malmultekosta*[26]
darfar (Germana) = *rajti*
daxo (Germanala) = *melo*
developar (Angla) = *disvolvi*
dursto (Germana) = *soifo*
erste (Germana) = *ne pli frue ol*
fitar (Angla) = *laŭi*
floso (Germana) = *fiŝ-naĝilo*
foxo (Germanala) = *vulpo*
hano (Germanala) = *koko*
hungro (Germanala) = *malsato*
klozar (Angla) = *fermi*
kolda (Angla) = *malvarma*
mustar (Germanala) = *nepre devi*

---

[26] Regretinde la vorto *ĉipa* ankore judikesas da maxim multa Esperantisti kom evitinda neologismo e ta-kauze es uzata tre rare exter texti literatural.

nexta* (Germanala) = *tuj proksima*
plear (Angla) = *ludi (rolon, muzikilon)*
pultro (Angla) = *farm-birdaro*
quik (Angla) = *tuj*
quingo (Angla) = *cidonio*
raskalo (Angla) = *senhonestulo*
reda (Angla) = *ruĝa*
shamar (Germanala) = *honti*
skrachar (Angla) = *grat-vundi*
skreno (Angla) = *ekrano*
stulo (Germana) = *seĝo*
teplico (Rusa) = *plant-domo*, *forcejo*
vartar (Germana) = *atendi*
volfo (Germana) = *lupo*
zero (Araba) = *nulo*

La supera listo, quankam ne-exhaustiva, tote ne es mikra e pruvas ke on devas esar cirkonspekta kande koncernesas generala aserti. La vivo (ed anke la lingui) esas plu nuancoza kam on ordinare supozas.

5.2. *«Ido disdialekteskis»*

Ne existas "plura" Idi. Regretinde pri Ido l'Esperantisti radotas tam multe kam la generala publiko pri Esperanto, quo debesas a plura motivi, interaltre a pavoro pri lo nekonocata. Existas nur un Ido: unika, uniforma, gramatike solida e ferma, l'Ido oficala, uzata en Idolisto[27] ed omna revui Idista.

Inter 1907 e 1914 eventis ya la tale nomizita "periodo di probado", dum qua on apertis l'ofical organo *Progreso* ad omna propozi, por ke la lekteri parstudiez li e l'Akademio votez por le maxim bona. Tamen mem dum ta periodo la linguo restis pasable stabila, nam la propozi plu radikala ne aceptesis, e konseque la lora

[27] La precipua diskut-listo di Idisti che *Internet* (v. **5. 6**).

texti ankore nun lektesas sen irga desfacileso. De pos 1914 la linguo apene chanjis. Me memoras nur kin modifiketi eventinta pos ta dato: *dubitar* vice *dubar*, *matro* vice *patrino*, *patro* vice *patrulo*, *genitori* vice *gepatri* e *delicio* vice *delico*. Nul dialekti hike!

Ido ne havas rigida Fundamento quale Esperanto. Tamen ol ne indijas normi e sequinda guid-verki. La linguo nun uzata rezultis de la labori da esquado de linguisti ed experti dum sep yari, segun la naraco en la duesma chapitro. Pose olun guidis lua Akademio, di qua la rolo nun pleesas dal Direktanta Komitato (DK) di ULI (*Uniono por la Linguo Internaciona*), qua aprobas (t.e. oficaligas) nova radiki. La maxim vaste uzata e sequata verki pri Ido esas:

BEAUFRONT, Louis de; COUTURAT, Louis: *Dictionnaire Français-Ido*. Paris 1915: Imprimerie Chaix. XII, 588 p.

BEAUFRONT, Louis de: *Exercaro*. Paris 1924 (5ema ed.): Imprimerie Chaix. 36 p.

BEAUFRONT, Louis de: *Kompleta gramatiko detaloza di la linguo internaciona Ido*. Luxembourg, Esch s/Alzette 1925: Solimpa, Meier-Heucke. 232 p.

CARNAGHAN, Robert B.: *Lexiko di nova vorti kun tradukuri Angla, Franca, Germana, Hispana, Italiana*. Amsterdam 2001: Editerio Progreso. 16 p.

COCK, Camiel de: *Lexiko di nova vorti adoptita depos 1922*. Marcinelle 1988: Editerio Progreso. 20 p.

CORNIOLEY, Hans: *Ido-vortaro oficala redaktita segun la decidi dil kompetenta organi dil Uniono por la Linguo Internaciona da Hans Cornioley*. Bern, Genève: 1965-67. Uniono por la Linguo Internaciona. 1ema kayero (*a-antenalteso*): 1965, p. 1-64; 2ema kayero (*antenaro-basoto*): 1966, p. 65-128; 3ema kayero (*basparto-coenobium*): 1967, p. 129-192.

DYER, L. H.: *English-Ido Dictionary*. London 1924: The International Language (IDO) Society of Great Britain. XI, 392 p.
DYER, L. H.: *Ido-English Dictionary*. London 1924: Sir Isaac Pitman & Sons, Ltd. 26+408 p.
PESCH, Marcel: *Dicionario de la 10.000 radiki di la linguo universala Ido da Marcelo Persiko*. Gèneve, New York, Paris 1964: Autoro. 631 p.

Omna supera verki aprobesis dal Ido-Akademio o dal DK di ULI.

5.3. *«Ido ne havas literaturo»*

L'Idista *movemento sempre esis plu mikra kam l'Esperantista. Pluse ol grave velkis pos la duesma mond-milito, dum ke l'Esperantista sucesis rezistar ed aquirar nova forci e talenti posmilite. Me ne probos explikar hike le pro quo di ta diferi. Pluse l'Esperantista *movemento sempre montresis plu literaturema kam linguema, kontre ke l'Idista tendencis privilejizar la pluperfektigo di la formi lingual, quankam la linguo apene chanjis de pos 1914.

Konseque, la literaturo Esperantala multe superesas l'Idala, ne nur pri quanto, ma anke pri qualeso. Malgre ta enorma difero, Ido nultempe indijis skripteri talentoza, quala i.a. Juste, Pascau, Bouts, Więchowski, Quarfood, Richardson, Houillon, Hermann, Kofman, Talmey e Sweetlove, qui produktis original e tradukita verki tre valoroza e lektinda.

La precipua fonti por studiar l'Idala literaturo esas le sequanta:

CARLEVARO, Tazio: *Modern Ido-poeti.* Bellinzona 1981: Hans Dubois. 32 p.
CARLEVARO, Tazio; HAUPENTHAL, Reinhard: *Bibliografio di Ido*. Bellinzona, Saarbrücken 1999: Hans Dubois

[ISBN 3-932807-04-9], Edition Iltis [ISBN 88-87282-01-3]. 193 p.
JUSTE, Andreas: *Antologio dil Idolinguo 1908-1928*. Kun introdukto da Tazio Carlevaro. 1ema tomo. Gilly 1973: Autoro. 10+20+276 p.
JUSTE, Andreas: *Antologio dil Idolinguo*. Tomo II. Kun linguala meditadi da A.J. Gilly 1979: Autoro. LXXXIX, 276 p.
JUSTE, Andreas: «Idista poeti». En: *Progreso* 300. 1994: januaro-aprilo, p. 17-26.

Ido ne indijas mem epikajo, vera maestro-verko dal talentoza plumo di Andreas Juste[28]. Yen la komenco di olua prefaca epistolo:

«Yes, me konfesas lo, lekter amika,
Ca mea verko es hero-komika.
Vu lektos ibe pri stranj inventuri
Kombati fantastik ed aventuri.
Ma sub la formo grav e grandioza
Celate jacas joki humuroza.
Kun multa rimi e kun skars rezoni
Me sequis ya la traci di Tassoni».

Pri la magna Belga poeto es lektinda ica studiuri:

CARLEVARO, Tazio: «La Kalocsay de Ido (Andreas Juste)». En: *Planlingvistiko* 1982: 1. [en Esperanto]
CARLEVARO, Tazio: «Andreas Juste». En: *Progreso* 1994: 300, p. 27-30.

[28] JUSTE, Andreas: *La serchado. Poemo hero-komika en dek kanti. Originale kompozit en Idolinguo*. Gilly mss. 1961, ed. 1972: Autoro. 14+178 p.

CARLEVARO Tazio: «Amiko Andreas Juste, poeto idista». En: *Literatura Foiro* 30. 1999: 179, p. 133-136. [ISSN 0393-2907] [en Esperanto]

Mikra literaturo ne signifikas manko di literaturo! Anke la literaturo Esperantal es mikrega, se on komparas ol a la literaturi Latina, Germana, Franca, Itala, Angla, Greka, Hispana, Portugalana, edc. Omno es relativa e dependanta de proporcioni. Lo granda divenas mikra, e lo mikra divenas granda, kande la refer-punti chanjas.

5.4. *«L'existo di plura lingui artifical, precipue di Ido, detrimentas Esperanto e konseque l'ideo ipsa di linguo internaciona»*

Me opinionas ke l'ideo ipsa di linguo internaciona subisas nul danjero pro la multeso di lingui asumanta ta rolo. La prestijo ed expanso di la Angla tote ne dependas del existo o manko di konkordo inter la plura sistemi di linguo helpanta. La nuna plaso di la Angla esas fakto nenegebla e nekontestebla. La Angla nun pleas rolo quan ja pleis la Franca, la Latina, la Greka ed altra lingui tra la historio dil homaro, e quan forsan pleos anke altri (exemple la Hispana) en la tempi futura. Arachar la hari e jemar pro ta fakto ne valoras la peno. La roto dil historio duros rotacar, saje o stupide, e la homi parolos la lingui quin li judikos kom utila, oportuna e juinda.

L'interlingui (precipue Ido, qua esas la maxim bona) meritas uzesar ne pro ula finala vinko utopia, ma pro lo bona ipsa dil afero. Se ulo semblas bona, utila ed uzinda, on simple uzez ol, tote egale kad ol esas o ne segunmoda o prestijoza. Yen la vera esenco di libereso: irar sempre vers plezuro estetikal ed etikal, neglijante statistiko e mondumal opiniono.

5.5. «La manko di akuzativo igas Ido ambigua, rigida e dependanta del vort-ordino»

Kande on lektas frapanta frazo od opiniono da autoro prestijoza, on tendencas repetar ol. Pose altru lektas la repetinto ed ipse repetas. La duesma repetinton lektas altru, qua repetas lu, e tale senfine, til ke la frazo kristaleskas e divenas quaza verajo od adminime opiniono "ofical". Ca repetemeso manifestesas koncerne la malfamoza titulo di artiklo da Beaufront (*La linguo supleanta Ido*). L'Esperantisti, trovinte ol en tre prestijoza (ed advere tre bona e lektinda) verko da Waringhien[29], ne fatigesas citar ol kom exemplo di frazifo obskura ed ambigua. Ta titulo ya es dusenca, povante signifikar *Ido, la linguo supleanta* (quon vizis Beaufront) o *La linguo qua supleas Ido*, quo esus katastrofa aserto en titulo di broshuro propagal![30]

Tamen – se ne esus *ma* e *tamen*, ni ad omno dicus *amen* – e trans ta plumpa titulo da Beaufront, la verajo esas tote altra. Ido ne indijas akuzativo, uzante la **n** inversigala por indikar inversigo di subjekto relate objekto, quo preventas ambiguaji e dotas la linguo per flexebleso e modlebleso samgrada kam che Esperanto. Yen exempli:

La bon amikin on devas gardar tre zeloze

Vivanta linguon, ne kadavron ni volas!

---

[29] WARINGHIEN, Gaston: *Lingvo kaj Vivo*. La Laguna 1959 (1ema ed.): J. Régulo; Rotterdam 1989 (2ema ed.): UEA [ISBN 92 9017 042 5]. p. 140

[30] Me ne savas ube Waringhien cherpis ta titulo. Segun la bibliografio da Carlevaro e Haupenthal existas sen-data verko 4-pagina da Beaufront sub la titulo: *Ido. La neutra linguo supleanta por l'internaciona komuniki*. Omnakaze me supozas ke la malfamoza titulo – se ol vere existas – es nur plumpa tradukuro dil titulo di altra Franca verko da Beaufront: *La langue auxiliaire Ido* [Paris 1922(23?): Imprimerie Chaix. 16 p].

La frazifon di Ido katenizas do nul rigoroza reguli di vort-ordino: la frazi fluas laxe e libere, segun la talento e habileso dil autoro. On lektez exemple la sequanta vigoroza versi da Juste[31] ed dicez sincere, kad ibe on sentas ul traco di rigideso o trovas ul ambiguajo:

La solvon ya tu vidas: oportas nur simple eskartar
La propra vanitati meskina, por lun adoptar,
Ed a la tota mondo grantesos to quon ol bezonas:
Eufonioza linguo, qua bel e sonora resonas,
Sintezo di sis lingui, idiomo komplet e subtil,
Samtempe natural e kreiva, perfekt e facil.
Ma , ho ve, ka tu pensis, pro bel iluziono,
Ke omni quale tu askoltas raciono?
Ke li vol aceptar kun sama sincera respekto
L'august e pura voko, la voco dil klar intelekto?

L'Esperantisti ofte propagas l'aserto ke l'akuzativo tote liberigas la linguo del kateni di vort-ordino, ke ol es nekareebla por la justa kompreno di pensi e tale pluse. Preske omna doco-libri ofras kom exemplo di ta libereso la klasika frazo en omna posibla varianti:

La kato manĝas la muson
La kato la muson manĝas
La muson manĝas la kato
La muson la kato manĝas
Manĝas la muson la kato
Manĝas la kato la muson

---

[31] JUSTE, Andreas: «Simil a kavaliero qua brave penetras en lico». En: *Couturat. Odo por l'aniversario di lua morto, 1914-1964. Originale kompozit en Idolinguo da A.J.* Zürich 1966: Buchdruckerei Berichtaus. p. 5.

En ordino. La rodero eskapis la kaptilo e glutesis dal felino. Dum ke duras tal festino, yen tamen nova kaptili. Quo pri la frazi:

La kuracisto estas amiko (= La mediko es amiko)
La vino iĝis akvo (= La vino divenis aquo)
La patro ŝajnas homo prudenta (= La patro semblas prudento)
Ambaŭ volas tri (= Ambi volas tri)
Kiom da viroj vidis tiom da virinoj? (= Quanta viri vidis tanta mulieri?)
Tri minus unu faras du (= Tri minus un facas du)

Ka la vort-ordino ne es esenca, decidigiva e samtempe suficanta en omna frazi supera? Kad on do ne mustas fidar al kuntexto por savar, ka vino divenis aquo od aquo divenis vino? Se la vort-ordino e la kuntexto es esenca, decidigiva e samtempe suficanta en omna supera frazi, pro qua diablo ol ne darfus esar tala en la frazo *la kato manjis la muso*? Tale stacas la mito pri nekareebleso dil akuzativo: quale giganto kun argila pedi...

Ido eskartas tal problemo, proklamante l'akuzativo kom neobliganta ed uzante ol nur kande eventas inversigo dil normal ordino subjekto-objekto:

La kato manjas la muso
La muson manjas la kato

5.6. ***«Ido desaparis»***

Yen fatal deklaro, qua forte impresas kande ol venas de katedro. La rezono es sempre la sama: on ne audas pri ol, on ne vidas ol, do ne existas ol! La sama rezono esus aplikebla ad Esperanto: exter la *movemento on ne audas pri ol, on ne vidas ol, tamen ol existas.

Ido ne desaparis. Se la *movemento Esperantista es mikra, l'Idista klasifikesas kom mikronala. Me tote ne savas quanta Idisti nun existas en la mondo. Nur ke li es tre poka. Poka adepti, poka renkontri, poka revui, magra literaturo.

En Ido regule editesas nur la sequanta revui: *Progreso*[32] (central organo, kun novaji pri la *movemento, temi lingual, kulturo e texti literatural), *Letro Internaciona* (kulturo e religio), *Ido-saluto!* (artikli diversa e texti literatural), *Ido-vivo* (organo dil Idisti Britaniana) e *La Kordiego Geyal* (por *geyi). La duesma editesas anke rete.

Libri, broshuri, revui e propagili vendesas che la sequanta librerii:

Germana Ido-Societo
DE-37284 Waldkappel   Germania
www.europa.idolinguo.com/Germania/Literaturbibliothek

Editerio Tia Libro!
Postapart 33301
NL-1090 PC Amsterdam   Nederlando
www.angelfire.com/id/Avance/TiaListo1.html
Ido.info@chello.nl

Ido-librerio
44 Woodville Road
Cathays
Cardiff CF2 4EB
Britania

ULI (*Uniono por la Linguo Internaciona*) es la precipua (e preske unika) organizuro internaciona dil Idisti. Olua prezidanto es Günter Anton (Germano), ed olua sideyo trovesas che il. ULI havas reprezenteri en la sequanta

[32] ISSN 0048 5489

landi: Aljeria, Anglia, Australia, Belgia, Chili, Chinia, Brazilia, Francia, Gambia, Germania, Hispania, Iran, Japonia, Kanada, Nederlando, Norvegia, Nov-Zelando, Polonia, Portugal, Rusia, Sri Lanka, Suedia, Suisia, Usa e Venezuela. ULI aranjas omnayare internaciona konfero dum tota semano, ube partoprenas fasketo de samideani de plura landi. La lasta konferi eventis en Polonia, Nederlando e Germania.

La *movemento dormetis dum plura yari, til ke en 1999 ol kelke rivekis danke *Internet*. Tayare kreesis l'unesma diskut-grupo en la reto, qua duras tre aktiva che la situo:

http://groups.yahoo.com/group/idolisto

Dume kreesis tri altra diskut-grupi, plu mikra e min aktiva kam l'unesma, ed enretigesis amaso de pagini en o pri Ido. La du precipua pagini central esas:

www.idolinguo.com (ofical pagino di ULI)

www.geocities.com/Athens/Forum/5037/yindex.html
(administrata da James Chandler, la granda iniciinto dil *movemento che *Internet*)

Amba central pagini supere mencionita ofras abundanta ligili ad altra interesanta pagini en plura lingui, ube on informas pri Ido plu o min detale. Precipue la duesma kontenas ligili a multa pagini kun texti literatural ed artikli extraktita de revui anciena e moderna. Mencioninda es anke pagino kontenanta la tota texto di KGD (*Kompleta Gramatiko Detaloza*, da Beaufront):

http://ido.narod.ru/linguo/kgd/tabelo-di-kontenajo.htm

Omno supera es ya tro multa friskado por kadavro…

6. Pro quo me adheris ad Ido

Esperanton me lernis en 1987 ed aktive uzadis til la fino dil yaro 2000. Me aparigis en ol quar libri[33] e publikigis amaso de artikli e recensi en la precipua revui. Idon me lernis en februaro 1999. Pos sat longa probado e sorgoza komparado ne nur teorial ma precipue praktikal (per traduki di poezio e prozo), me rezolvis en la fino dil yaro 2001 livar Esperanto ed uzar Ido kom mea preferata linguo por internaciona relati.

Pos mea probado e komparado me ne dubitas asertar ke Ido esas plu expresiva, belsona, richa, nuancoza, facila ed oportuna kam Esperanto. Dum plu kam yardeko me exploris omna meandri di Esperanto ed aparigis en ol amaso de texti literatural ed altra-jenra. Dum la periodo di proba komparado (qua duris preske du yari), me tradukis ad Esperanto poem-libro dal granda Portugalana poeto Fernando Pessoa (*O guardador de rebanhos*: La gardisto di trupi) ed extraktaji de plur autori Portugalana, de mez-epoko til la recenta Nobel-premiizito José Saramago. Kom rezulto de ta laboro aparis en la yaro 2000 du specala numeri di *Fonto*[34], tote konsakrita a Portugalana literaturo e tote kompozita da me. Laborante tante fake e tante diligente pri Esperanto, me havis plurfoye l'okaziono konstatar lua desoportunaji kompare kun Ido. Nun me

---

[33] NEVES, Gonçalo: *Kompreni. Rakontoj*. Berkeley 1993: Eldonejo Bero. 56 p. [ISBN 1-882251-07-5]

NEVES, Gonçalo; KAMAĈO, Georgo; Liven Dek; FERNANDEZ, Miguel: *Ibere libere*. Wien 1993: Pro Esperanto. p. 7-57 [ISBN 3-85182-06-0]

NEVES, Gonçalo; KAMAĈO, Georgo; Liven Dek; FERNANDEZ, Miguel: *Ekstremoj*. Wien 1997: Pro Esperanto. p. 131-146. [ISBN 3-901752-10-2]

NEVES, Gonçalo: *Simptomoj. Originala poemaro senprefaca*. Antwerpen 2000: Flandra Esperanto-Ligo. 72 p. [ISBN 90 71205 86 X]

[34] Precipua literaturala revuo en Esperanto.

ne dubitas asertar lo sequanta: Esperanto es maestro-verko, ma Ido superesas ol.

Men forpulsis de Esperanto ne la meskina skarmuchi konocata da omni, ma la lingual supereso di Ido. Se on volas sincera opiniono, tote ne valoras la penon lernar Ido pro lua nuna *movemento (qua es tro mikra) e mem ne pro lua tilnuna literaturo (qua es tro magra), ma nur pro la grandega estetikal plezuro quan grantas la linguo, e pro l'espero ke uldie tre valoroza skripteri deskovros la beleso ed avantaji di Ido ed uzos ol kom potenta instrumento di kulturo.

Me ja tradukis e duras tradukar ad Ido, precipue mikra texti e poemi del Portugalana e de Esperanto. Me skribis anke plura poemi originale en Ido. Tote ne jenas men ke la quanto de lekteri diminutis e la chanci di aparigo stuntesis kande me transiris de Esperanto ad Ido. Me skriptas nur pro propra plezuro. Se ultempe on vaste lektos mea verki, to signifikas ke li valoras, tote egale ka me skriptis Ide, Esperante o Portugalane. Se on lektos li nur strikte, to signifikas ke li meritas nur to.

7. Texti por komparo

Ofte on demandas de me texto por komparo. Ka plu bona maniero finar ca esayo, kam per prizentar poemi? Capagine on do povos lektar original Ido-poemo da me (*Trans la skreno*) e lua tradukuro en Esperanto: pos singla strofo en Ido trovesas l'Esperantal equivalanto. Sur la pagini sequanta on povos judikar mea Idal tradukuri di du konocata poemi da Zamenhof: *La Espero*[35] e *Preĝo sub la verda standardo*: pos singla strofo en Esperanto aparas l'Idal equivalanto. E venis punto fina a mea Latina!

---

[35] Existas altra tradukuro, da Tazio Carlevaro, en lua ja citita verko: *Esperantal Antologio en Idolinguo*, Dubois, Chiasso, 1977, p. 16.

Trans la skreno

Kande tu sidas en l' acepteyo dil firmo
E prenas la telefonilo por informo jentila,
Tua voco insinuas raviso tra la filo
Ed igas la fantazio barbotar.

Trans l'ekrano

Kiam vi sidas en la akceptejo de l' firmao
Kaj prenas la telefonon por informo ĝentila,
Via voĉo enŝovas ravon tra la fadeno
Kaj igas la fantazion svingiĝi.

Tua okuli mandelea,
Qui harmonias kun la blondeso fluanta tilshultre,
Tace divinas
(Me sentas lo)
Mea ogli trans la skreno,
Ube me stacas kun pretexto di taski.

Viaj okuloj migdal-koloraj,
Kiuj harmonias kun la blondeco fluanta ĝisŝultre,
Mute divenas
(Mi tion sentas)
Miajn okulumojn trans l' ekrano,
Kie mi staras kun preteksto de taskoj.

Dum ke la *faxilo ronronas,
Me sizas kurajo,
Ed apogante la kudi sur la bordo dil skreno,
Me inklinas vers tu la deziro
E kurtezas l' imajo
Quan me skisis pri tu.

Dum la faksilo ronronas,
Mi kaptas kuraĝon,
Kaj apogante la kubutojn sur la rando de l' ekrano
Mi klinas al vi la deziron
Kaj amindumas la bildon
Kiun mi skizis pri vi.

Nia babili erektos l' edifico
Od igos la fantazio krular.
Tamen ni savas
Ke lo nova darfas stacar
Nur sur la ruino
Di lo anciena qua es nuna.

Niaj babiloj starigos la konstruaĵon
Aŭ disfaligos la fantazion.
Tamen ni scias
Ke la novo rajtas stari
Nur sur la ruino
De la malnovo kiu estas nuna.

La jungo legal anuncas impedi,
Quin l' amoro neglijos dum la duro,
E ni tale juos feliceso
En nia mondo posibla

La leĝa jungo anoncas obstaklojn,
Kiujn la amo neglektos dum la daŭro,
Kaj ni tiel ĝuos feliĉon
En nia ebla mondo.

Gonçalo Neves

La espero

En la mondon venis nova sento,
Tra la mondo iras forta voko;
Per flugiloj de facila vento
Nun de loko flugu ĝi al loko.

L’espero

En la mondo venis nova sento,
Tra la mondo iras forta voko;
Per la ali di lejera vento
Nun de loko flugez ol a loko.

Ne al glavo sangon soifanta
Ĝi la homan tiras familion:
Al la mond’ eterne militanta
Ĝi promesas sanktan harmonion.

Ne a glavo sangon ja durstanta
Ol homala tiras nun la gento:
A la mond’ eterne militanta
Ol promisas santa sentimento.

Sub la sankta signo de l’ espero
Kolektiĝas pacaj batalantoj,
Kaj rapide kreskas la afero
Per laboro de la esperantoj.

Sub la santa signo dil espero
Kolektesas paco-batalianti,
E rapide kreskas la afero
Per laboro da la esperanti.

Forte staras muroj de miljaroj
Inter la popoloj dividitaj;
Sed dissaltos la obstinaj baroj,
Per la sankta amo disbatitaj.

Forte stacas muri di yarmili
Inter la populi dividita;
Ma dissaltos l'obstinem barili,
Per la santa amo abatita.

Sur neŭtrala lingva fundamento,
Komprenante unu la alian,
La popoloj faros en konsento
Unu grandan rondon familian.

Sur linguala neutra fundamento,
Komprenante singla l'altra genti,
La populi facos en konsento
Un tre granda rondo de parenti.

Nia diligenta kolegaro
En laboro paca ne laciĝos,
Ĝis la bela sonĝo de l' homaro
Por eterna ben' efektiviĝos.

Nia diligenta kolegaro
En pacala peno ne feblesos,
Til ke l' bela sonjo dil homaro
Por eterna grac' efektigesos.

L. L. Zamenhof

Preĝo sub la verda standardo

Al Vi, ho potenca senkorpa mistero,
Fortego, la mondon reganta,
Al Vi, granda fonto de l' amo kaj vero
Kaj fonto de vivo konstanta,
Al Vi, kiun ĉiuj malsame prezentas,
Sed ĉiuj egale en koro Vin sentas,
Al Vi, kiu kreas, al Vi, kiu reĝas,
Hodiaŭ ni preĝas.

Prego sub la verda standardo

A Tu, ho misterioza senkorpa potento,
Forcego, la mondon regnanta,
A Tu, di lo ver e dil amo torento
E fonto di vivo konstanta,
A Tu, quan omni diverse prizentas,
Ma omni egale en kordio Tun sentas,
A Tu, qua kreas, a Tu, la rejego,
Cadie ni venas kun prego.

Al Vi ni ne venas kun kredo nacia,
Kun dogmoj de blinda fervoro:
Silentas nun ĉiu disput' religia
Kaj regas nur kredo de koro.
Kun ĝi, kiu estas ĉe ĉiuj egala,
Kun ĝi, la plej vera, sen trudo batala,
Ni staras nun, filoj de l' tuta homaro
Ĉe Via altaro.

A Tu ni ne venas kun kred nacional,
Kun dogmati di blinda zelego:
Tacas nun omna disput religial
E nur kredo dil kordio es lego.
Kun ol, qua esas che omni egala,
Kun ol, la maxim vera, sen lukto brutala,
Ni stacas nun, filii dil tota homaro
An Tua altaro.

Homaron Vi kreis perfekte kaj bele,
Sed ĝi sin dividis batale;
Popolo popolon atakas kruele,
Frat' fraton atakas ŝakale.
Ho, kiu ajn estas Vi, forto mistera,
Aŭskultu la voĉon de l' preĝo sincera,
Redonu la pacon al la infanaro
De l' granda homaro!

Homaron Tu kreis perfekte e bele,
Ma ol su dividis kombate;
Populo populon atakas kruele,
Frat' fraton atakas abate.
Ho, misterioza Forco, irgu qua Tu esas,
Askoltez la prego quan ni sincere konfesas,
Ridonez la paco al infantaro
Dil granda homaro!

Ni ĵuris labori, ni ĵuris batali,
Por reunuigi l' homaron.
Subtenu nin, Forto, ne lasu nin fali,
Sed lasu nin venki la baron;
Donacu Vi benon al nia laboro,
Donacu Vi forton al nia fervoro,
Ke ĉiam ni kontraŭ atakoj sovaĝaj
Nin tenu kuraĝaj.

Ni juris laborar, ni juris bataliar,
Por riunigar la homaro.
Sustenez nin, Forco, nin ne lasez faliar,
Ma nin lasez vinkar l'obstaklaro;
Donacez benediko a nia laboro,
Donacez forteso a nia fervoro,
Por ke ni sempre kontre sovaja asalto
Kurajez sen halto.

La verdan standardon tre alte ni tenos;
Ĝi signas la bonon kaj belon.
La forto mistera de l' mondo nin benos,
Kaj nian atingos ni celon.
Ni inter popoloj la murojn detruos,
Kaj ili ekkrakos kaj ili ekbruos
Kaj falos por ĉiam, kaj amo kaj vero
Ekregos sur tero.

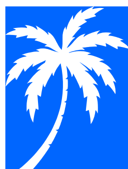
Tre alte ni tenos la verda banero;
Ol signalas lo bel e lo pia.
Nin benedikos la Forco misterioza dil tero,
Ed atingos ni la skopo nia.
Ni inter populi la murin krevisos,
Ed oli krakeskos, ed oli bruisos
E falos por sempre, ed am' e vereso
Ganos sur tero rejeso.

Kuniĝu la fratoj, plektiĝu la manoj,
Antaŭen kun pacaj armiloj!
Kristanoj, hebreoj aŭ mahometanoj
Ni ĉiuj de Di' estas filoj.
Ni ĉiam memoru pri bon' de l' homaro,
Kaj malgraŭ malhelpoj, sen halto kaj staro
Al frata la celo ni iru obstine
Antaŭen, senfine!

Plektesez la manui, kolektesez la klani,
Adavane kun paco-armeo!
Kristani, Judi o Mohamedani,
Ni omna es filii di Deo.
Ni sempre memorez lo bon dil homaro,
E malgre impedi, sen halto e baro,
Al skopo fratala ni irez obstine,
    Adavane, senfine!

L.L. Zamenhof

KONTENAJO

NIA IMAJO

Sur fundo blua, blanka palmiero sepbrancha. La blanko reprezentas lo pura e limpida. La bluo simbolizas juo e fluo. En la blua cielo flugetas muevi, blanka heraldi di lo libera e laxa. La blua maro ondife genitas spumo blanka, ikono di lo rebela e briska. La palmiero ekvokas la sudo, ube la suno aceleras la pulso dil kordio e la lumo igas omno transparanta e klara.

La palmi havas nombro magial e sakra: la 7 marveli mondal[36], la 7 dii dil semano, la sep pleyadi, la 7 dii di singla fazo lunal, la sep evi di la homo e la korespondanta planeti dil Tradiciono[37], la 7 korpo-parti vibebla[38], la 7 organi interna[39], la 7 aperturi di la kapo[40], la 7 chakri[41], la 7 sensi[42], la 7 korpi di la homo[43], inter multi altra.

7 es anke la nombro di Ido: la linguo elaboresis inter 1907 e 1914, dum 7 yari; lua autori konstitucas

---

[36] La piramidi di Egiptia, la pendanta gardeni di Babilonia, la tombo di Mausolos en Halikarnasos, la templo di Diana en Ephesos, la koloso di Rhodos, la statuo di Zeus en Athenai, la faro di Egiptia.

[37] Infanteso: Luno; puereso: Merkurius; adoleco: Venus; adulteso: Suno; plena vigoro: Mars; matureso di judiko: Iupiter; oldeso: Saturnus.

[38] Kapo, torako, abdomino, du membri supra e du membri infra.

[39] Kordio, pulmono, hepato, stomako, spleno e du reni.

[40] Du okuli, du oreli, du naz-trui e un boko.

[41] *Muladhara*, *Svadhistana*, *Manipura*, *Anahata*, *Vishuddha*, *Ajna*, *Sahasrara.*

[42] Olfakto, gusto, vido, tusho, audo, mental percepto e spirital kompreno.

[43] *Atma, Buddhi, Manas, Kama Rupa*, *Linga Sarira, Prana*, *Sthula Sarira.*

pleyado di 7 eminenti[44]; lua du precipua kreinti, Beaufront e Couturat, havas 7 literi en la familio-nomo, se on skribas la vokali internacione[45]; altra importanta pleyadano estalas 7 literi ne nur en la familio-nomo, ma anke en la bapto-nomo[46]; la maxim talentoza Ido-poeto ofras 7 literi en la bapto-nomo[47]; la precipua verbo di Ido prizentas radiko kun 7 literi[48]; la nomo di Ido kontenas 7 duopla[49]; Ido plene satisfacas la 7 precipua postuli di linguo internaciona, qui dispozesas quale la ali di muevo:

belsona *reguloza*
duktila *logikoza*
facila *fluanta*
fekunda

---

[44] Beaufront, Couturat, Jespersen, Lalande, Ostwald, Lorenz, Pfaundler.
[45] *Bofront* e *Kutürat*.
[46] Wilhelm Ostwald.
[47] Andreas Juste.
[48] *Progres-ar*.
[49] *Ido* kontenas la 3ma (**i**) e 4ma (**o**) vokali dil alfabeto (3+4=7), e lua unika konsonanto (**d**) es la 3ma konsonanto e samtempe la 4ma litero dil alfabeto (3+4=7).

ISBN 972-8551-01-0